RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 235/X

Dátum: 2.10.67.

OBSAH

red.čl. /Pravda/	Združovanie družstiev - vhodná forma integrácie	str. 2
Jozef MLČOCH /Pravda/	Chudák občan	str. 7
Ing. Ján ORÁČ Ing. Jozef LÚČ /Pravda/	Previerka seriózności	str. 8
Ing. Jarolím HETTEŠ /Pravda/	Integrácia - proces veľmi zložitý	str. 9
Anton VAVRO Bohumír PAZDERKA /Práca/	Nová sústava a zamestnanosť	str. 11
Július ČAJKO /Práca/	Index rozkrádania: 340%	str. 13
ič /Ľud/	Vec každého občana	str. 14
Martin KUČEK /Smena/	Na začiatku cesty	str. 15
Dr.Štefan RAIS Dr.Luboš ŠEFČÁK /Novinář/	O spoločnej kontrole pôsobenia hromadných informačných prostriedkov	str. 16

PRAVDA, 21. septembra 1967, str. 3.

PO CHODNÍČKOCH NOVOZÁMOCKEJ ŠPECIALIZÁCIE

Združovanie družstiev — vhodná forma integrácie

Zaostávajúce JRD v integrujúcom celku na úroveň najlepšieho člena ● Združovanie umožňuje špecializáciu bez rizika ● Účelná úzka špecializácia umožňuje zvyšovať výrobu, produktivitu práce, znižovať náklady ● V okrese Nové Zámky už šesť združených jednotných roľníckych družstiev

Pred dvoma rokmi sme v článku „Po neprešľapanom chodníčku špecializácie", uverejnenom dňa 5. októbra písali o rodiacej sa forme nových kooperačných vzťahov medzi družstvami v okrese Nové Zámky, o zakladaní ZDRUŽENÝCH JEDNOTNÝCH ROĽNÍCKYCH DRUŽSTIEV. V článku sme vtedy o. i. písali, že novozámocká forma združovania JRD — v porovnaní s ostatnými — umožňuje najúčelnejšiu vnútropodnikovú špecializáciu, že družstevníkov najschodnejšou cestou záinteresáva na praktickom realizovaní uznesení strany o rozvoji poľnohospodárskej výroby.

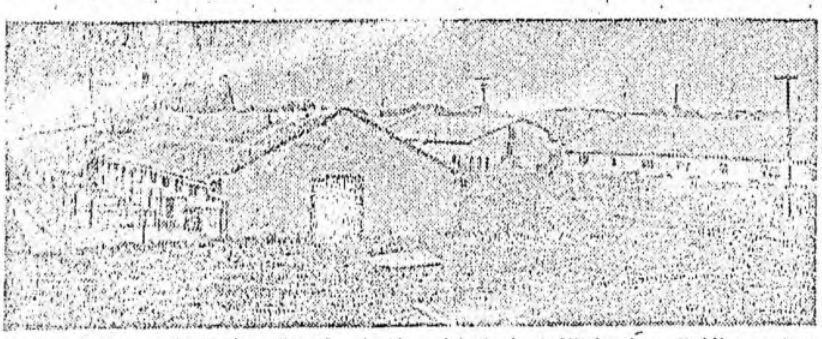

Na hospodárstve Združeného JRD 20. výročia oslobodenia v Nitrianskom Hrádku sa špecializujú na odchov odstavčiat. V prevýkrme sa o ne starajú súdružky Anna Hučíková a Helena Gregušková. Na fotografii záber maťašníkov.

Uplynuli dva roky a v okrese Nové Zámky hospodári už šesť združených JRD — na 37 percentách všetkej poľnohospodárskej pôdy v okrese.

- ZDRUŽENÉ JRD 20. VÝROČIA OSLOBODENIA so sídlom v ŠURANOCH hospodári na 3365 ha výmere poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev v Šuranoch, Kostolnom Sekú a Nitrianskom Hrádku.
- ZDRUŽENÉ JRD NOVÝ ŽIVOT so sídlom v SALKE hospodári na 2546 ha výmere poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev v Salke, Lelo a Malých Kosihách.
- ZDRUŽENÉ JRD ŽITAVA so sídlom v HULI hospodári na 2274 ha poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev v Hule, Radave a Vlkose.
- ZDRUŽENÉ JRD SVORNOSŤ so sídlom v ĽUBEJ hospodári na 2080 ha poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev v Ľubej, Belej, Šarkane a Dive.
- ZDRUŽENÉ JRD MIER so sídlom v MUŽLE hospodári na 3736 hektároch poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev v Mužle a Obide.
- ZDRUŽENÉ JRD DRUŽBA so sídlom vo SVODÍNE hospodári na 5228 ha poľnohospodárskej pôdy bývalých družstiev vo Svodíne a v Brutoch.

Uplynuli dva roky pomernej nedôvery alebo, lepšie povedané, malej dôvery v úspešnú prácu tých podnikov. Život však ukázal, že sú vývojaschopné, a to nielen v podmienkach Novozámockého okresu. Po oboznámení sa so základnými princípmi urobili už prvé kroky na rovnakej ceste v okrese Komárno a Trnava. Vydať sa na cestu dobrovoľnej účelnej integrácie hodlajú aj v okrese Žilina, Poprad a v ďalších.

Čo sa stalo, že o novozámockých príklad riešenia problémov rozvoja poľnohospodárskej výroby v mnohých okresoch prejavujú záujem?

Uvažujte s nami

Jednotné roľnícke družstvá prešli u nás búrlivým vývojom zakladania a potom ekonomického a politického upevňovania. Na určitom stupni vývinu sa dostali do situácie, keď ďalší vývoj — ak mal byť progresívny, t. j. viesť k ďalšiemu zvyšovaniu výroby a produktivity práce pri súčasnom znižovaní nákladov na jednotku výroby — nebol možný bez účelnej špecializácie výroby. Najznámejšou formou — v podstate prenesenou z minulosti, ktorá dnes pretrváva v kapitalistických, poľnohospodársky vyvinutých krajinách — bola špecializácia v existujúcich podnikoch (ako oddelených výrobcoch) formou obmedzovania alebo rušenia výroby určitých produktov. Má však svoje úskalia. Podnik úzko špecializovaný len na niekoľko druhov výrobkov rastlinnej a živočíšnej výroby v prípade neúrody alebo nemoci zvierat nemôže, najmä pri dvoch-troch po sebe idúcich nepriaznivých rokoch, zabezpečiť ekonomickú stabilitu podniku. Navyše vznikajú zložité kooperačné vzťahy, ktorých riešenie nielenže vyžaduje veľký technicko-administratívny riadiaci a sprostredkujúci aparát, ale vo svojich dôsledkoch spomaľuje vlastný proces špecializácie ako prostriedku ďalšej intenzifikácie poľnohospodárskej výroby. V podmienkach socialistickej poľnohospodárskej výroby. — a najmä teraz, po zavedení, resp. zavádzaní zdokonalenej sústavy riadenia — následky nepriaznivých klimatických podmienok v každom úzko špecializovanom poľnohospodárskom podniku musí riešiť spoločnosť. V naturálnej forme prídelmi krmív, vo finančnej rôznymi dotáciami.

Keď v okrese Nové Zámky uvažovali, ako riešiť bezprostredné úlohy dňa aj z hľadiska

I. K.

perspektív, rozhodli sa využiť priaznivé podmienky, ktoré pre účelnú špecializáciu vytvárajú socialistické výrobné vzťahy. Utvorili celky, v ktorých bez zložitých medzipodnikových kooperačných vzťahov budú môcť riešiť účelnú špecializáciu v rastlinnej výrobe a otvorený obrat stáda v rámci jedného hospodárskeho celku. Najschodnejšou formou sa ukázalo zakladanie ZDRUŽENÝCH JRD. Je to vyššia forma kooperácie, obsahujúca už určité prvky horizontálnej a vertikálnej integrácie.

V združenom podniku majú možnosť — v prípade potreby — jednotlivým hospodárstvam naturálne i finančne vyrovnať neúspech pri pestovaní niektorej plodiny alebo v chove určitého druhu zvierat. Navyše, v združenom podniku môžu veľmi účelne — pre racionálnejšie využitie — združovať techniku, investičné prostriedky, lepšie rozmiestniť a využiť technicko-hospodárske kádre a pod.

Namiesto ďalších úvah sa teraz pozrime do jednotlivých združených JRD a na konkrétnych príkladoch si ukážme prínos tejto formy podnikania v socialistických poľnohospodárskych podnikoch.

Jednoznačný výsledok — všade prínos

Aby sme si lepšie ozrejmili prínos združených JRD nielen v ich vlastnej výrobe a ekonomike, treba aspoň v náznakoch ukázať, pred akými problémami stoja v okrese.

V živočíšnej výrobe napríklad 58,5 % ošípaných (ak ich celkový počet v okrese vezmeme za 100) chovajú v koncentrácii pod 1000 kusov a dokonca 16,2 % v koncentrácii pod 500 kusov. 67,7 % zo všetkých sliepok v jednotlivých podnikoch chovajú v koncentrácii pod 3000 kusov a až 16,1 % pod 1000 nosníc. Odstavčatá odchovávajú v 170 odchovniach s priemerným stavom len 48 prasníc — bravčové mäso vyrábajú v 160 ošípárňach s priemerným stavom 323 kusov, vajcia v 400 kurínoch s priemerným stavom 500 nosníc a pod.

V rastlinnej výrobe primerná výmera zeleniny v jednom podniku dosahuje 20,4 ha, no 40 % z tejto výmery je rozdrobené medzi podnikmi s výmerou do 6,9 ha. Skoré zemiaky pestujú v 45 JRD — 72 % však len na rozlohe do 5,4 ha...

Výpočet by bol veľmi dlhý. Už aj to, čo sme uviedli, ukazuje na veľkú rozdrobenosť, ktorá môže zabezpečiť len málo efektívnu, málo rentabilnú výrobu. Nebolo to inak ani v spomínaných družstvách pred ich združením. V každom vyrábali všetko, pravda, so všetkými problémami — vrátane nedostatku pracovných síl a až vyše 8-korunovým rozdielom v hodnote pracovných jednotiek. Dokonca slabšie hospodáriace družstvá spoločnosť musela dotovať — ak chcela zaručiť aspoň minimálnu odmenu za prácu.

V združených družstvách hneď v prvom roku hospodárenia, pravda, po určitých úpravách vo výrobe, spresnení noriem, po zmenách v organizácii práce a pod. zaručili družstevníkom odmenu na úrovni hodnoty pracovnej jednotky v najlepšom zo združovaných družstiev.

Málo ľudí verilo, že sa to podarí. Nechajme však hovoriť niektoré konkrétne údaje.

☒ ZDRUŽENÉ JRD 20. VÝROČIA OSLOBODENIA so sídlom v Šuranoch bolo prvým poľnohospodárskym podnikom hospodáriacim na nových základoch. Zlúčili sa doň tri rôznorodé celky s diametrálne odlišnými a rozdielnymi výsledkami hospodárenia. Pred vytvorením z d r u ž e n i a ani v jednom „individuálne" hospodáriacom družstve neboli bez vážnych problémov.

Od roku 1964 v združenom podniku dokázali zvýšiť hrubú poľnohospodársku výrobu o hodnotu 2 300 000 korún. V rovnakom období zvýšili hektárové úrody pšenice o 36,5 % (priemerný hektárový výnos 34,80 q — celookresný 28,69 q), jačmeňa o 47 % (priemerný hektárový výnos 32,32 q — celookresný 25 q), kukurice na zrno o 85 % (priemerný hektárový výnos v zrne 50,06 q — celookresný 37,8 q), cukrovej repy o 136 percent (priemerný hektárový výnos 488 q — celookresný 414,5 q), viacročných krmovín o 35,5 % (priemerný hektárový výnos 96 q — celookresný 58,8 q). Treba však povedať, že rovnaký prepočet úrod z družstiev pred združením ukazuje, že boli len na okresnom priemere a v niektorých plodinách dokonca pod ním.

Nezaostala ani živočíšna výroba. Svedčí o tom i toto porovnanie úžitkovosti zvierat a predaja živočíšnych výrobkov.

Ukazovateľ:	1964 skut.	1965 skut.	1966 plán.	1966 skut.	Index 1966/1965
Úžitkovosť dojníc v litroch	1705	2100	2200	2550	121,4
Prírastok hovädzieho dobytka na kus a deň v kg	0,58	0,53	0,60	0,70	132,—
Prírastok ošípaných na kus a deň v kg	0,32	0,34	0,34	0,40	117,6
Odstav prasiat od prasníc v ks	12,5	18,1	12,5	18,7	110,—
Odchov teliat od 100 kráv	80	85,2	80,7	100	117,8
Predaj živočíšnych výrobkov:					
Mäso celkove v q	5325	5487	5740	6278	114,4
Z toho hovädzie mäso v q	2120	2114	2200	2909	137,6
Bravčové v q	2870	3128	3300	3301	105,5
Mlieko v 1000 l	1193	1328	1200	1572	118,3

Od založenia združeného podniku vzrástla úžitkovosť dojníc — dnes skoncentrovaných na jednom hospodárstve — o 756 litrov mlieka. Prírastky hovädzieho dobytka — výkrm majú skoncentrovaný v dvoch hospodárstvách — sa zvýšili o 40 % a odstav prasiat dokonca až o 49,9 % — na 18,7 kusa, čo je naozaj veľmi slušná celorepublikové špička.

☒ ZDRUŽENÉ JRD NOVÝ ŽIVOT so sídlom v Salke na jednotlivých hospodárstvach zaviedlo túto špecializáciu:

V Salke — výdojné hospodárstvo, výkrm ošípaných a odchov kurčiat,

V Malých Kosihách — odchov úžitkových jalovíc a chov oviec,

V Lele — výkrm hovädzieho dobytka a chov prasníc.

Tejto špecializácii budú postupne prispôsobovať i rastlinnú výrobu, v ktorej od založenia združenia zaznamenali toto zvýšenie.

4/235/X

Ukazovateľ:	1964	1965	1966	Index 1966/1964
Pšenica ha/q	20,11	23	27,98	139
Jačmeň ha/q	19,04	19	23,45	123
Kukurica na zrno ha/q	31,45	36	27,5 (záplavy)	87,5
Cukrová repa ha/q	236,6	261	334 (záplavy)	141
Viacročné krmoviny ha/q	34,9	63,7	87	249
Kukurica na siláž ha/q	203	240	517	254
Seno z lúk	19,8	14	35	175

Treba však povedať, že pozemky združeného družstva postihla povodeň, no aj tak dokázali zvýšiť hrubú poľnohospodársku výrobu o 10,2 %. V prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy v priebehu jediného roka to znamená zvýšenie HPP o 1104 Kčs.

V živočíšnej výrobe u každej dojnice dosiahli „pojavenie" o 620 litrov mlieka (+42 percent), prírastky ošípaných zvýšili o 17 (na 47) a hovädzieho dobytka o 21 % (na 75) dekagramov denne. Vzrástol im aj fond osobnej odmeny o celých 13 %.

☑ ZDRUŽENÉ JRD ŽITAVA so sídlom v Huli od prvých chvíľ — podobne ako ostatné — začalo zavádzať špecializáciu a v dôsledku toho i koncentráciu zvierat v živočíšnej výrobe jednotlivých hospodárstiev.

Na hospodárstve v Huli majú dnes výdojné hospodárstvo a výkrm ošípaných. Špecializovaná výroba umožňuje prehlbovať kvalifikáciu pracovníkov, a to sa zase odráža v úžitkovosti. V priebehu jediného roka dokázali zvýšiť úžitkovosť dojníc z 2104 na 2575 litrov mlieka, pričom niektoré skupiny dojníc (chovajú ich dovedna 1208) sa „polepšili" až o vyše 800 litrov! V prírastkoch ošípaných sa zlepšili ten o Dg — dosahujú denný priemerný prírastok 47 dekagramov.

Na hospodárstve vo Vlkáse chovajú dnes hydinu a ovce. Hlavným odvetvím je odchov vysoko úžitkových jalovíc, ktoré už dnes majú dobrý zvuk v širokom okolí.

Na hospodárstve v Radave zaviedli špecializáciu na výkrm hovädzieho dobytka a odchov prasníc.

V združenom podniku — v porovnaní s výsledkami dosahovanými predtým — zvýšili hodnotu hrubej poľnohospodárskej produkcie o 4,7 % a so svojimi úrodami sa zaradili medzi popredné družstvá v okrese. Pozrime sa na porovnanie:

Plodina:	1965 JRD	1965 Ø okresu	1966 JRD	1966 Ø okresu	Index 1966/1965
Pšenica ha/q	26,3	27,7	33,79	28,7	119,4
Jačmeň ha/q	31	25,06	32,90	25	106,3
Kukurica na zrno ha/q	36,2	36,7	40	37,8	105
Cukrová repa ha/q	333	372,6	488	414,5	145
Lucerna ha/q	51,5	43,8	70,8	58,8	140
Kukurica na siláž ha/q	250	294	600	213	240

Hrubý dôchodok združeného družstva vzrástol v sledovanom období o 2 200 000 korún a fond osobnej spotreby o rovný milión.

☑ ZDRUŽENÉ JRD SVORNOSŤ so sídlom v Ľubej dostalo výsledky, v ktoré, s ohľadom na problémy v jednotlivých družstvách pred združením, nik neveril. Dnes účelne rozvíja už špecializovanú živočíšnu výrobu a jej potrebám začína prispôsobovať i rastlinnú výrobu. Pri zavádzaní špecializácie veľmi vhodne využili staré tradície a zvyklosti, takže dnes

— na hospodárstve v Belej sa špecializujú na výdojné hospodárstvo, chov prasníc a hydiny,

— na hospodárstve v Divej sa starajú o odchov zdravých jalovíc a hydiny,

— na hospodárstve v Ľubej majú dojnice, skoncentrovali tam výkrm ošípaných a chov oviec,

— na hospodárstve v Šarkane majú skoncentrovaný výkrm hovädzieho dobytka, výkrm ošípaných aj ovce.

Účelnejšej koncentrácii, a tým aj špecializácii bránil nedostatok investičných prostriedkov. Aby mohli užšie špecializovať jednotlivé hospodárstva — bez zníženia stavov a produkcie — musia totiž stavať. No aj to, čo doteraz urobili, dokazuje výhodnosť novej formy hospodárenia. V priebehu jedného roka — združené JRD vzniklo 1. 1. 1966 — dokázali

- úžitkovosť dojníc zvýšiť z 1848 na 2265 litrov mlieka,
- úžitkovosť hosníc zvýšiť zo 143,5 na 162,9 vajca,
- denné prírastky hovädzieho dobytka vo výkrme zvýšiť zo 47 na 65 Dg,
- denné prírastky ošípaných zvýšiť z 30 na 46 Dg.

Zvýšili aj produkciu všetkých druhov rastlinnej výroby. A výsledok? Vzrast hrubej poľnohospodárskej produkcie o 1 030 000 korún a hrubého dôchodku o 2 500 000 korún, pričom osobná spotreba vzrástla o 700 000 korún.

☑ ZDRUŽENÉ JRD MIER so sídlom v Mužle hneď v prvom roku hospodárenia akoby do daru dostalo dlhotrvajúcu povodeň. Ešte aj vlani malo zamokrenú značnú časť pozemkov. No napriek tomu dosiahli nemenej priaznivé a presvedčivé výsledky ako v ostatných združených a špecializovaných družstvách. A ak navyše vezmeme do úvahy pomerné zaostávanie v rekonštrukciách objektov (pre nával prác s povodňou) a oneskorený presun zvierat do špecializovaných družstiev, výsledky, ktoré dosiahli, sú viac ako ocenenia hodné.

Živočíšnu výrobu tu špecializovali tak, že na

— hospodárstve v Mužle sústredili všetky dojnice, ktoré budú chovať na pastve zavlažovanej močovkou, ďalej tam majú výkrm ošípaných a hovädzieho dobytka, chovajú nosnice a ovce,

— na hospodárstve v Obide odchovávajú zasa jalovice a prasnice. Prechodne majú aj hydinu a ovce ako „doberkové" stádo.

V nepriaznivej prírodnej situácii — keď sami hovoríte, že pre nezlúčených by to bola bývala hrozná katastrofa — dokázali zvýšiť úžitkovosť dojníc o 256 litrov mlieka, prírastky hovädzieho dobytka o 22,9 a ošípaných vo výkrme o 12,5 %. V roku 1966 vzrástla im hrubá poľnohospodárska produkcia v živočíšnej výrobe o 22,6 % a celkový hrubý dôchodok o 38,2 %.

V ZDRUŽENÉ JRD DRUŽBA so sídlom vo Svodíne patrí svojou rozlohou medzi najväčšie v okrese. Svodínski a brutskí družstevníci sa špecializáciu v združenom podniku prešli na začiatku tohto roku.

— Na hospodárstve vo Svodíne sa špecializujú na výdojné hospodárstvo. Okrem toho im pripadá starosť aj o odchov jalovíc, výkrm ošípaných, nosnice a ovce.

— Na hospodárstve v Brutoch skoncentrovali všetok výkrmový hovädzí dobytok, pre výkrmňu vo Svodíne tam odchovávajú odstavčatá, majú tam výkrmovú hydinu a ovce.

Dnes ešte nemožno robiť ročné závery. No uplynulý polrok v živočíšnej výrobe naznačuje, že v ničom nezaostanú za ostatnými združenými družstvami. Svedčí o tom o skoro 200 litrov vyššia úžitkovosť dojníc ako v rovnakom období minulého roku, o 9 Dg vyššie denné prírastky ošípaných a o 19 Dg vyššie denné prírastky vo výkrme hovädzieho dobytka.

Záverečné účty

Úvodom sme povedali, že pri zakladaní združených JRD v okrese Nové Zámky sledovali predovšetkým zvýšenie výroby zvýšením produktivity práce pri súčasnom znížení nákladov na výrobu. Z hľadiska spoločnosti je však rozhodujúca trhová produkcia, jej vývoj v rastlinnej a živočíšnej výrobe bol taký:

TRŽBY Z RASTLINNEJ VÝROBY:

Združené JRD	Tržby RV na 1 ha poľnohosp. pôdy v Kčs 1964	1965	1966	Index 1966/1965	Tržby RV na 1 Pj v rastlinnej výrobe v Kčs 1964	1965	1966	Index 1966/1965
Šurany	2443	2254	2042	117,21	40,70	40,09	60,10	123,40
Salka	1243	1213	1435	110,30	32,10	33,10	37,90	114,50
Hul	2016	1913	3120	163,59	51,20	40,80	66,55	104,90
Ľubá	2320	2221	2802	130,66	50,90	52,90	76,40	144,42
Mužla	2123	1639	2217	141,36	40,20	36,—	61,90	162,08

TRŽBY ZO ŽIVOČÍŠNEJ VÝROBY:

Združené JRD	Tržby zo ŽV na ha poľn. pôdy v Kčs 1964	1965	1966	Index 1966/1965	Tržby zo ŽV na Pj v živočíšnej výrobe v Kčs 1964	1965	1966	Index 1966/1965
Šurany	3092	3290	3786	115,70	80,80	82,20	84,10	135,20
Salka	1940	2101	2751	126,14	85,10	85,50	90,60	152,06
Hul	3034	3008	3208	104,88	65,00	72,10	83,02	115,30
Ľubá	2445	2733	2874	105,17	67,10	78,00	86,10	109,54
Mužla	2318	2407	2745	111,20	72,43	70,20	73,54	104,75

Pri tomto vzraste trhovej produkcie treba povedať, že je podložená celkovým zvýšením výroby, o čom sa možno presvedčiť v každom družstve na faktoch o vzraste hrubej produkcie. V našom prípade si zvlášť treba všimnúť, že napriek silným zásahom do štruktúry výroby nenastalo ani v jednom prípade neskonomické zvýšenie nákladov — svedčí o tom nasledujúce porovnanie:

Náklady na výrobu:

Združené JRD	Náklady na 1 Kčs hrubej poľnohosp. produkcie 1965	1966	Index	Náklady na 1 Kčs výnosov 1965	1966	Index	Náklady na 1 Kčs celkovej produkcie 1965	1966	Index
Šurany	0,340	0,306	90	0,308	0,300	96,45	0,314	0,288	91,66
Šalka	0,360	0,352	97,77	0,416	0,406	98,07	0,339	0,332	97,93
Hul	0,312	0,282	90,36	0,379	0,313	82,58	0,300	0,268	89,33
Ľubá	0,328	0,257	78,11	0,360	0,322	89,44	0,304	0,226	74,34
Mužla	0,345	0,340	98,55	0,388	0,400	102,83	0,319	0,309	96,85

Nemenej zaujímavé je aj porovnanie hrubého dôchodku a fondu osobnej spotreby, ktorý ukazuje, že nie vo všetkých družstvách sa produktivita práce žiaduco zvýšila.

Združené JRD	Hrubý dôchodok Celkove v tis. Kčs	Index 1965/65	Na ha p. pôdy 1965	1965	Index 1965/65	Na 1 pracovníka v Kčs 1965	1966	Fond osobnej spotreby Index 1965/65	Celkove v tis. Kčs Index 1965/1965	Na 1 pracovníka v Kčs 1965	1966	Index 1965/65
Šurany	104,05	3636	4142	105,10	22 686	23 401	103,59	93,97	17 052	16 525	92,57
Šalka	173,35	2103	2928	133,56	15 356	19 617	120,12	112,09	12 697	13 569	106,87
Hul	128,47	3003	4708	126,47	22 209	29 305	131,95	121,30	14 633	16 232	124,80
Ľubá	129,50	3466	4491	127,90	22 674	30 353	138,26	110,74	17 114	20 237	117,78
Mužla	138,20	2062	3679	139,20	17 401	22 979	132,05	112,32	14 323	15 670	109,40

Naše porovnania dajú poľnohospodárom v mnohom odpoveď aj na otázky, ktoré pre nedostatok miesta neriešime na tejto strane (poznamenávame, že k jej vydaniu rozhodujúcou mierou prispeli združené JRD).

Zaiste ste si mnohí položili otázku, ako je to s organizáciou riadenia v spomínaných družstvách.

Na čele každého združeného JRD stojí správa združeného JRD, skladajúca sa z predsedu, podpredsedov a členov. Volí ju valné zhromaždenie zástupcov jednotlivých družstiev zvolených na ich výročných členských schôdzach.

Správa združeného JRD vypracúva celoročný výrobno-finančný plán pre združenie a predkladá ho na schválenie výročným členským schôdzam v jednotlivých družstvách. Výrobno-finančný plán združeného JRD pozostáva teda z CVFP jednotlivých družstiev, ktoré vo vzťahu k štátu a rôznym odberateľsko-dodávateľským organizáciám zastupuje ako právnická osoba. Na čele jednotlivých družstiev stoja podpredsedovia, ktorí sa starajú o riadny chod družstva. Odborné riadenie je centralizované.

Samostatnosť jednotlivých družstiev — členov združenia — zvýrazňuje skutočnosť, že na vlastných výročných členských schôdzach rozhodujú o vlastných CVFP, ktoré im predkladá, resp. navrhuje centrálna správa.

Ukazuje sa však, že v oblasti odborného riadenia sa centralizácia bude musieť ešte prehĺbiť. V odbornej agro-a zootechnike, organizácii využitia mechanizačných prostriedkov a pod., sa nemožno spoliehať na náhodu, a preto v niektorých družstvách už dnes uvažujú o kumulácii funkcií. Uvažujú napríklad zlúčiť niekde funkciu podpredsedu a agronóma, resp. zootechnika tak, aby ju zastávala jedna osoba. Inde zasa hodlajú jednej osobe zveriť funkciu agronóma a mechanizátora a pod. Umožní im to podstatne spružniť riadenie a zároveň znížiť i neproduktívne náklady.

* * *

V okrese Nové Zámky sa podarila dobrá vec. Odhliadnuc od jednoznačného prínosu pri zvyšovaní poľnohospodárskej produkcie a pri znižovaní nákladov, treba za krokom súdruhov v okrese Nové Zámky vidieť i významné opatrenie politicko-organizačného charakteru pri riešení problémov zaostávajúcich družstiev. Združené JRD vznikali totiž tak, že okolo jedného konsolidovaného družstva sa združili ďalšie, menej konsolidované — ekonomicky i politicky, ba aj zaostávajúce. Lepšie družstvá sa združili so slabšími i za cenu toho, že na čas osobné príjmy ich členov neporastú. No pomohli ďalším družstevným kolektívom dostať sa na svoju úroveň. Obzvlášť treba oceniť skutočnosť, že vlastnými silami. A to je nová, dnes ešte nedocenená črta našich socialistických poľnohospodárov, svedčiaca o vysokej politickej uvedomelosti, o vedomí svojej občianskej zodpovednosti aj za prácu a spôsob života svojich spoluobčanov.

Ing. Jozef Mišák, predseda Združeného JRD v Šuranoch, Imrich Patho, predseda Združeného JRD v Ľubeji, František Bogáň, predseda Združeného JRD v Salke, Štefan Hantek, predseda Združeného JRD v Huli, Boris Čermák, predseda Združeného JRD vo Svodíne, Jozef Petrík, predseda Združeného JRD v Mužli, Ing. František Klaman, hlavný ekonóm VPS v Nových Zámkoch, Ing. Arnošt Bak, redaktor Pravdy. Foto: R. Noga

PRAVDA, 21. septembra 1967, str. 3.

PRAVDA, 23. septembra 1967, str. 1.

Chodák občan

JOZEF MLČOCH

Na redakčnom stole sa nám hromadia sťažnosti našich čitateľov na nesprávny postoj niektorých pracovníkov národných výborov a iných inštitúcií k ich problémom. V nejednom prípade, ak občania nenájdu pochopenie a pomoc v obci či okrese, dožadujú sa pomoci na vyšších orgánoch, v redakciách i v prezidentskej kancelárii. V prevažnej väčšine ide o oprávnené sťažnosti. Nemuselo však k nim dôjsť, keby už v prvej inštancii boli zodpovedne pristupovali k požiadavkám našich občanov.

Pozrime sa napríklad, čo ukladá pracovníkom národného výboru vládne nariadenie z 24. júla 1960:

„Národné výbory sa svedomite a zodpovedne zaoberajú každou prerokúvanou vecou. Občanom a organizáciám, o ktorých práva, oprávnené záujmy alebo povinnosti v konaní ide (účastníkom konania), dajú národné výbory vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a oprávnené záujmy účinne obhájiť. Poskytujú im potrebnú pomoc a poučenie a starajú sa, aby neutrpeli v konaní ujmu pre nedostatok znalosti predpisov."

Sú to dobré zásady, ukazujú správny smer práce i styku pracovníkov národných výborov s občanmi, lenže to je z väčšej časti teória. Prax je trošku iná. Mnohí pracovníci citovanú stať vládneho nariadenia síce čítali, ale pravdepodobne sa im už dávno vyparila z hlavy. Dôkazom sú celé hŕby sťažností.

Istý občan nebol spokojný s rozhodnutím posudkovej komisie sociálneho odboru ONV. Prišiel sa osobne odvolať. Pracovníci odboru mu vravelí: „Choďte pokojne domov a čakajte, pôjde to ešte na krajskú posudkovú komisiu." Keď sa nášmu občanovi videlo, že čakanie je už pridlhé, znova sa šiel informovať. Keď prišiel už po tretí raz, vtedy mu tí istí pracovníci povedali: „Čo chcete, premeškali ste termín, mali ste podať do 14 dní písomné odvolanie."

Vyzerá to tak, že sa pracovníci sociálneho odboru chceli zbaviť nášho občana, učičkali ho jalošnými sľubmi, že vec vybavia. Nepoučili ho, ako im to ukladá vládne nariadenie, o predpisoch. Teraz sa občan pýta redakcie: „Čo mám robiť, kam sa mám obrátiť o pomoc?" Najhoršie na veci je, že to nie je ojedinelý prípad, skôr tuctový, zvyčajný, stretnete sa s ním takmer na každom národnom výbore. A to nie je dobre.

„Keďže MNV nie je schopný vyriešiť moju vec — píše občan E. B. redakcii — obraciam sa na Vás, aby ste mi pomohli." Občan si chce postaviť dom, má úzky pozemok. Podľa územného rozhodnutia MNV majú mu pomôcť rozšíriť pozemok na stavbu domu, ale rôznymi zásahmi sa to pretiahuje už od roku 1965. ONV, kam sa náš občan obrátil, mu dáva za pravdu a píše, že odbor výstavby dôrazne upozorní MNV a bude žiadať, aby sa pozemok usporiadal tak, ako to určilo právoplatné územné rozhodnutie.

„Týmto považuje tunajší odbor Vašu sťažnosť za vybavenú" — píšu nášmu občanovi, hoci nič nevybavili, neposkytli nijakú pomoc. Tomu sa hovorí byrokratické poňatie vybavovania sťažností.

Čo má robiť rozvedená žena s mesačným dôchodkom 150 Kčs, keď nedostáva výživné na svoju dcéru (120 Kčs mesačne) a ONV jej nepomôže? Hľadá pomoc v našej redakcii. Píšeným aj jej bývalý manžel, že jemu z dôchodku strhávajú, ale jeho bývalej manželke peniaze nepoukazujú, deponujú ich na odbore sociálneho zabezpečenia. Už je tam 3600 Kčs. Rozsudok o exekúcii už dávno nadobudol právoplatnosť, ale na ONV ho ešte nemajú, ani ho nežiadajú, ani neposkytujú tejto žene sociálnu podporu do vyriešenia prípadu.

Keď sme sa telefonicky pýtali na ONV, čo je s tou vecou, povedali nám, že nemala písať do redakcie, ale mala prísť za nimi. Oni vraj písali na Štátny úrad sociálneho zabezpečenia, a tým považovali vec za vybavenú.

Nemá význam citovať ďalšie desiatky podobných listov a menovať príslušné národné výbory a iné inštitúcie. Tieto nešváry majú spoločného menovateľa, ktorý väzí v mylnom chápaní občana ako objektu, ktorý má znášať subjektívne názory a náladu pracovníkov inštitúcie.

Samotné slovo „občan" znie akosi slávnostnejšie. Pri počutí tohto slova človek cíti, že tu ide o človeka so všetkými povinnosťami, ale aj právami v tomto štáte, že mu slúžia všetky organizácie a inštitúcie, pre neho pracuje výroba i distribúcia, obchod atď. Lenže v úrade sa náš občan razom zmení na stránku, žiadateľa, sťažovateľa a pod. Pre jedného je občan zákazníkom, pre iného spotrebiteľom atď.

Takéto označenia zvádzajú pracovníkov jednotlivých inštitúcií k skreslenému chápaniu pojmu „občan". Niet div, že niektorí referenti, úradníci, predavači a mnohí ďalší si neuvedomujú, že ich ustanovili, aby občanom slúžili, aby promptne a iniciatívne spĺňali ich požiadavky podložené zákonným nárokom, aby ich nešibovali od Pontia k Pilátovi. Veď v nejednom prípade, na svojej koži pocítia nesprávny postoj. Ak ide pracovník národného výboru do obchodu mimo okruhu právomoci jeho národného výboru a stretne sa s neochotou alebo bezočivosťou, je občanom, kritizuje nevhodné správanie, ale akosi zabúda na seba, aby sa z toho poučil, skúmal, či aj on nepostupuje v styku s občanmi nesprávne. Ak by svoj postoj k občanom, k ich požiadavkám boli preskúmali pracovníci v citovaných prípadoch a v tisícoch ďalších, nemuseli by občania hľadať pomoc v našej redakcii a na vyšších štátnych a stranických orgánoch.

Zdá sa, že je príliš veľká benevolencia aj zo strany kontrolných orgánov. Nestretli sme sa zatiaľ s dôsledným, nekompromisným postupom voči pracovníkom, ktorí byrokraticky vybavujú sťažnosti občanov. A občania sa málo obracajú na svojich poslancov národných výborov, nežiadajú ich, aby sa usilovali o lepší vzťah referentov k požiadavkám občanov.

Väčšinu problémov občanov možno vyriešiť na miestnom alebo okresnom národnom výbore, najmä ak ide o oprávnené nároky, preto treba rozmáhajúcu sa byrokratickú prax od koreňa vykynožiť. Je to záujem všetkých občanov i požiadavka nároku na socialistickú inštitúciu.

PRAVDA, 26. septembra 1967, str. 2.

8/235/X

Previerka seriózności

Komentujeme

Niektorí hospodárski pracovníci vravia, že z novej sústavy riadenia postupom času ostáva iba jej rámec. Hoci je táto poznámka nadsadená, treba sa nad ňou zamyslieť. Znepokojuje ich napríklad nariadenie o uskutočnení previerky relácií čerpania mzdových fondov a rastu produktivity práce a seriózności pri prestavbe veľkoobchodných cien.

V súvislosti s pravidlami ekonomickej hry sa totiž zdôrazňovalo, že do týchto záležitostí sa fabrikám nik nebude miešať, že nech si samostatne hospodária so svojimi prostriedkami, pravda, v celospoločenskom záujme.

Ale nemiešať sa v súčasnej situácii do ekonomiky podnikov znamenalo by podporovať nemiestnu benevolenciu, bezstarostnosť o celkovú situáciu v národnom hospodárstve. Situácia sa totiž vyvinula tak, že v súvislosti s prestavbou veľkoobchodných cien sa každý staral predovšetkým o prosperitu svojho podniku, o svoje vrecko. Že to môže zle vplývať na činnosť ďalšej kooperujúcej fabriky, ba priamo škodiť aj spotrebiteľovi a v konečnom dôsledku aj národnému hospodárstvu, že môže nastať „reťazová reakcia" zvyšovania cien, to momentálne málokoho zaujímalo. A tak vznikajú paradoxné situácie, keď jedni nadávajú na druhého, že zvyšuje napr. cenu cestovného na električke, ale sami zvyšujú ceny elektrickej energie, vody, koľajníc, vozňov, motorov a pod.

Do toho ekonomického „vírenia" prišla, mohli by sme povedať, previerka seriózności prístupu hospodárskych organizácií k realizácii novej sústavy. Keď si kolektív alebo jednotlivec zaslúži mimoriadnu odmenu na základe dobre vykonanej práce, nemôže mať nik námietok. Ale, žiaľ, v mnohých prípadoch musí rozhodca-kontrolór „pískať" nečistú hru, a to v takých prípadoch, keď sa časť prostriedkov do hrubého dôchodku získala neseriózným spôsobom. Treba sa však zamyslieť aj nad úrovňou kolektívnych zmlúv, ktorých realizácia sa tiež preverovala. Ukazuje sa, že ešte stále nevyjadrujú vzťahy medzi vedením fabriky a osadenstvom, pretože takým vážnym problémom, ako je mzdový vývoj, rast výroby sa v nich nevenuje pozornosť. Roky sa kolektívne zmluvy robili často pre formu, čo bolo dôsledkom administratívno-príkazovacieho systému riadenia, a preto si v podnikoch zrejme mysleli, že veď načo si komplikovať život.

Základnou požiadavkou ekonomickej činnosti fabriky je, aby sa v nej zabezpečil taký rast priemerných miezd, ktorým budú zodpovedať patričné vyprodukované hodnoty. Ide tu naozaj o samozrejmú povinnosť; zrejme tak by to malo byť, ale situácia je často iná. Ekonomické nástroje napôsobia účinne aj pre hezodpovedne uskutočnenú prestavbu veľkoobchodných cien. Podniky sľahli aj po časti ľahko dosiahnuteľných rezerv, a tak v mnohých prípadoch mzdy rástli nezaslúžene a hodnoty sa netvorili. Ako posudzovať pôsobnosť mnohých podnikov, v ktorých nie je súlad v takýchto závažných otázkach? Aké to boli vlastne kolektívne zmluvy, v ktorých sa „zabudla" uviesť aj strana „dal"? Dobre, keď si podniky splnia povinnosti voči spoločnosti, nech si aj rozdelia prostriedky na konci roku, ktoré si vytvorili vlastnou prácou. Ale viedlo by to k inflačnej situácii, keby to bolo opačne.

Nie každý hospodársky pracovník bol „nadšený" s operatívnymi opatreniami, ktoré sa prijímali s kontrolou kolektívnych zmlúv a z previerky hospodárenia. Ale terajšia situácia vyžaduje, aby sa zabezpečili celoročné relácie medzi rastom priemerných miezd a rastom produktivity práce. Bude už záležať na podnikoch, aby na základe výsledkov prvého polroku vypracovali také progresívne úlohy plánov, ktoré všetko napravia. Zrejme „centrum" by sa nemiešalo do takýchto problémov v podnikoch, keby všetko bolo „v reláciách" v našom národnom hospodárstve.

Ing. JÁN ORÁČ—Ing. JOZEF LOC

INTEGRÁCIA — proces veľmi zložitý (II.)

Podniky potravinárskeho priemyslu, vrátane podnikov služieb — s výnimkou pivovarov — sú vo väčšine prípadov nedostatočne vybavené kapacitami. Aj technická úroveň ich základných prostriedkov je veľmi nízka. To, prirodzene, komplikuje možnosť podnikania. Treba však povedať, že plány výstavby mäsového priemyslu (ide o tri veľké akcie výstavby mäsového kombinátu v Košiciach a v Humennom a o rekonštrukciu v Prešove), výstavba mliekární, ako aj postupná rekonštrukcia a výstavba podnikov hydinárskeho priemyslu a konzervární dávajú predpoklady, že do roku 1970, resp. 1975 bude kraj dobre vybavený modernými závodmi potravinárskeho priemyslu. Aj poľnohospodársky nákupný a zásobovací podnik, ktorý je popredným činiteľom integrácie (aspoň my ho za taký považujeme), má rozostavané kapacity a do roku 1975 dosiahne jeho skladovacia kapacita, kapacita čistiarní, sušičiek, miešiarní krmív a čiastočne aj miešiarní hnojív takú úroveň, že bude v predstihu pred poľnohospodárskou výrobou. V tejto etape sú teda podniky potravinárskeho priemyslu a služieb vo výstavbe, čo pri integrácii musíme brať do úvahy. Samy totiž majú dosť problémov so zvládnutím spracovania.

Treba však povedať, že po zbilancovaní možností integrácie a zhodnotení najmä vzťahov podnikov potravinárskeho priemyslu navzájom, ako aj ich vzťahu k poľnohospodárskym podnikom, je veľa možností, ktorých odhalenie závisí od toho, ako rýchlo budeme vedieť nielen v kraji, ale aj v centre tieto podmienky využiť. Ukážem to na niektorých príkladoch.

Náš podnik Konzervárne a liehovary nemá dostatok surovín, aby mohol pokryť dopyt po výrobkoch hľadaných na trhu nielen doma, ale aj v zahraničí. Ide napríklad o jahody, fazuľku, marhule, višne, broskyne, maliny, papriku a ďalšie. Podobný problém má aj podnik Ovocie-zelenina. Do kraja sa dováža — ako nás informovali súdruhovia z Obchodu ovocím a zeleninou — 13 542 ton zeleniny, pritom ide o druhy, ktoré každý vie dopestovať. Je to napríklad karotka, petržlen, reďkovka, ba dokonca kapusta a karfiol. Podľa nás by bolo správne, aby nielen podnik Ovocie-zelenina, ale konzervárne a liehovary boli zainteresované na výhodnejšom kupovaní zeleniny z oblasti Východoslovenského kraja. Myslím, že kým podnik nebude mať k dispozícii prostriedky vynakladané za dopravu a nebude ich môcť premietnuť do ceny pre miestnych výrobcov, kým bude pre závod konzervární výhodnejšie spracúvať ovocie alebo zeleninu zo zahraničia, dovtedy nenastane skutočná integrácia.

V kraji sa vynasnažíme už v rokoch 1968—1969 využiť priaznivé prírodné podmienky na zvýšenie výroby zeleniny a postupne aj ovocia. Generálne riaditeľstvá obchodu ovocím a zeleninou i konzervární a liehovarov by mali prepracovať zásady zainteresovanosti, aby sa zamedzilo zbytočnému mrhaniu prostriedkov za dopravu zeleniny, ako aj devíz na jej nákup v zahraničí.

Na besede so súdruhmi z liehovarov a konzervární sme dokonca zistili, že vedúci závodu, napríklad v Sabinove alebo inej, je prakticky v takých vzťahoch, v akých bol pred novou sústavou. Krajský podnik ho oddeľuje ako od spotrebiteľa, teda obchodu, tak od výrobcu surovín, teda poľnohospodárstva. Nemá nijaký vplyv na výrobu suroviny, ani na presadenie svojho výrobku v obchode. Neviem, či je to všade tak, ale nazdávam sa, že je hriechom nechať v nečinnosti túto armádu pracovníkov potravinárskeho priemyslu. Bolo by správne, aby oni zodpovedali ako za odbyt svojej produkcie, tak aj za zabezpečenie suroviny. Na to však potrebujú mať, resp. dostať právomoc a o. i. aj platové predpoklady.

Podobnú možnosť rozvoja poľnohospodárskej výroby, ako aj potrebu máme napríklad aj v prípade tabaku. Aj tu je spoločný záujem podniku tabakového priemyslu a poľnohospodárov o zvyšovanie výroby. Surovín sa potrebuje 1022 ton, zakontrahovalo sa pritom iba 700 ton. Ešte horšie je to s produkciou vína: náš vinársky závod v Košiciach kryje potrebu závodu na deväť desatín z dovážaných surovín. Pritom však veľmi rýchlo môžeme zabezpečiť rozšírenie kvalitných vinohradov, a tým veľa väčšiu časť suroviny pre vinárske závody z vlastných zdrojov. Nehovoriac už o tom, že taká zmena výroby bude znamenať zvýšenie zamestnanosti v oblasti Trebišova, Michalovca a Rožňavy, kde je nedostatok pracovných príležitostí.

Veľké možnosti zvýšiť spoločenskú produktivitu práce a znížiť náklady sú aj pri mlieku. Rozloženie výroby mlieka je nesprávne. Preto aj dopravné náklady na 1000 litrov mlieka predstavujú Kčs 186,3. Mlieko sa musí zvážať z veľkých vzdialeností, ba dokonca aj tento rok sa do Košíc mlieko dovážalo aj z iných krajov. Len dvojitý zvoz zvyšuje krajskému podniku mliekární náklady o 700 000 Kčs. V tejto etape skupina odborníkov spracúva možnosti koncentrácie výroby mlieka v okolí spotrebných centier, ako aj zámeny výroby mlieka výrobou mäsa, aby sa poľnohospodárska výroba, pokiaľ je to len možné, prispôsobila existujúcim kapacitám potravinárskeho priemyslu.

Bolo by však potrebné, aby sa zisk z týchto opatrení — teda z odstránenia zbytočných strát za prepravu, z kysnutia, z nevyužitia kapacít — mohol rozdeliť medzi poľnohospodárske podniky a medzi mliekarne. Takáto právomoc daná riaditeľovi podniku by bola veľkou pomocou pre lepšie uplatnenie zásad schválených plénom ÚV KSČ.

Na integráciu sa veľmi dobre pripravujú v poľnohospodárskom nákupnom a zásobovacom podniku. Okrem funkcie poľnohospodárskeho nákupcu a zásobovateľa pripravujú návrh na dobudovanie laboratórií a odborných služieb, aby nielen trpne dodávali hnojivá a chemické prostriedky, ale aby si v budúcnosti svojou odbornou poradenskou službou vytvárali aj trhy. Ten, kto pozná Východoslovenský kraj, vie, aká nízka je úroveň používania a využívania umelých hnojív a chemických prostriedkov najmä proti burine, vie, o aký veľký zdroj rastu poľnohospodárskej výroby ide.

Veľmi si ceníme iniciatívu komunistov z poľnohospodárskeho nákupného a zásobovacieho podniku, ako aj starostlivosť generálneho riaditeľstva poľnohospodárskych nákupných a zásobovacích podnikov o zabezpečenie všetkých prostriedkov pre túto službu vo Východoslovenskom kraji.

Žiaľ, tak pochvalne nemožno hovoriť o ostatných odvetviach, najmä o strojárstve. V stredisku pre odbyt poľnohospodárskej techniky v Prešove máme nepotrebné alebo nepredané stroje za 36 598 000 Kčs. Žiaľ, zo strany strojárstva je veľmi málo ochoty problém riešiť. Je zarážajúce, akým spôsobom chcú súdruhovia z generálneho riaditeľstva riešiť odbyt poľnohospodárskych strojov.

Na celoštátnej porade na ÚV KSČ zástupca strojárstva ako východisko zo súčasnej situácie navrhoval znížiť kapacitu poľnohospodárskeho strojárstva. To je veľmi zlá a pre poľnohospodárstvo škodlivá tendencia. Myslím si, že podniky tohto rezortu by mali ísť cestou, ktorou už teraz idú podniky potravinárskeho priemyslu. Teda cestou hľadania spoločnej reči, cestou znižovania nákladov a cien poľnohospodárskych strojov a zvyšovania ich kvality, ako aj cestou zabezpečovania výroby hľadaných a potrebných strojov.

Je len pochopiteľné, že pri uplatňovaní zásad marcového pléna nebude môcť všetko urobiť kraj alebo krajské podniky a už tobôž nie okresy alebo jednotné roľnícke družstvá. Veľmi veľa bude závisieť od toho, ako rýchlo a kvalitne spracuje Ministerstvo poľnohospodárstva a výživy zásady ekonomického riadenia tohto procesu. Treba povedať, že služby sa zatiaľ dostali iba po podnik a služby potravinárskeho priemyslu iba po krajský podnik. Zatiaľ sú teda iba v hlavách vedúcich pracovníkov týchto podnikov. Nemôžeme čakať, že títo pracovníci budú proti záujmom „svojho" podniku. Preto bude správne vytvoriť aj v potravinárskom priemysle vzťahy, ktoré nielen umožnia, ale aj ekonomicky prinútia väčšinu schopných ľudí — od majstra až po vedúceho závodu — zlepšiť iniciatívu aj vo zvyšovaní výroby surovín.

Najväčším problémom, ktorý v kraji nevyriešime, je skutočnosť, že podniky potravinárskeho priemyslu, ako aj Poľnohospodársky nákupný a zásobovací podnik nemusia „hľadať" suroviny. Keď sa „im" neurodí, majú poruke dovoz. Žiaľ, trh sa nestal ešte pánom, aby im mohol diktovať.

Neuspokojivo sa nám darí plniť aj zásadu uznesenia ÚV KSČ, ktorá hovorí o skracovaní cesty od výrobcu k spotrebiteľovi. Je to pri mlieku, vajciach, ale predovšetkým pri zelenine a ovocí.

Veľmi málo, a treba povedať málo iniciatívne robia aj pracovníci podnikov obchodu ovocím a zeleninou, niektorí pracovníci poľnohospodárskeho nákupného a zásobovacieho podniku, ako aj pracovníci mäsového priemyslu pre to, aby sa čím skôr spoločensky realizovali zbytočné náklady z titulu medzičlánkov. Tento problém súvisí s rivalitou jednotlivých podnikov, vyplýva z ich ekonomických zásad. Nazdávam sa, že tieto problémy by mali riešiť krajské oddelenia Ministerstva poľnohospodárstva a výživy, ktoré by mali byť vybavené právomocou a kvalifikovanými pracovníkmi, aby vedeli urobiť nestranný rozbor a vyprojektovať postup od výrobcu po spotrebiteľa bez prihliadania na lokálne záujmy jednotlivých podnikov.

Na záver chcem povedať, že integráciu poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu spolu s podnikmi Poľnohospodárskeho nákupného a zásobovacieho podniku a podnikov ostatných služieb chápeme ako proces. Využitím rozumu ľudí z poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, využitím skúseností a výsledkov vedeckých pracovísk chceme vytvoriť podmienky na postupný prechod tak, aby spotrebiteľ dostával stále kvalitnejšie a lacnejšie výrobky a aby pracovníci poľnohospodársko-potravinárskeho agrokomplexu mali možnosť uplatniť sa a dosahovať také zárobky ako v ostatných odvetviach. Ako sa nám to podarí, to ukáže budúcnosť.

Doc. Ing. JAROLÍM HETTEŠ, CSc.,
tajomník Východoslovenského
KV KSS v Košiciach

PRAVDA, 26. septembra 1967, str. 3.

Nová sústava a zamestnanosť

Počty absolventov stredných odborných škôl na Slovensku už dnes prevyšujú plánovanú potrebu prírastkov odborníkov v niektorých odboroch, napr. v baníctve, hutníctve, chémii a v stavebníctve. Podobný vývoj sa očakáva aj v strojárstve a elektrotechnike. Hovorí sa o neochote podnikov prijímať do zamestnania ženy z domácností, pracovníkov so zmenenou pracovnou schopnosťou, pracovníkov pre podnikové pracoviská výskumnej a vývojovej základne. Začínajú sa prejavovať tendencie k obmedzovaniu pracovných možností pre príležitostne zamestnaných, ako napr. pre brigádnikov, študentov, poľnohospodárske obyvateľstvo počas zimného obdobia a pod.

Všetky tieto javy — či už výslovne, alebo podvedome — sa dávajú do súvislosti s novou sústavou riadenia a najmä s pôsobením stabilizačného odvodu, ktorý má zamestnanosť priamo ovplyvňovať.

◈ Dve stránky vývoja zamestnanosti

K opísaným problémom pri zaraďovaní nových pracovníkov dochádza v situácii, keď sa bežne hovorí o relatívnej vyčerpanosti voľných zdrojov pracovných síl v ČSSR. Jestvujúca nepružnosť v bilancii pracovných síl v mnohom však je dôsledkom toho, že na funkciu zamestnania sa nazerá ako na prostý zdroj príjmu a súčasne sa prehliada jeho prioritná, t. j. ekonomická funkcia.

Tá časť zamestnanosti, ktorú možno označiť za sociálnu (časy z domácností, doplňujúce svojím zárobkom rodinné príjmy na štandardnú úroveň), sa v súčasnom ekonomickom myslení hodotí ako ekonomicky a spoločensky negatívny jav. Jeho riešenie je zo spoločenského hľadiska zložité, no ešte ovela zložitejšie môžu byť dôsledky tohto riešenia na životnú úroveň rodín, ktorých by sa znižovanie sociálnej zamestnanosti dotýkalo.

Prvý pokus o koncepčné riešenie problémov tzv. prezamestnanosti z hľadiska požiadaviek zdravého rozvoja ekonomiky priniesli opatrenia novej sústavy. V súvislosti s ich uplatňovaním vzniká sa niekoľko otázok, dotýkajúcich sa ďalšieho vývoja zamestnanosti a jej ekonomických i sociálnych aspektov.

Pri hľadaní odpovede na ne treba vychádzať zo skutočnosti, že nová sústava riadenia prinášá

◈ orientáciu na intenzívny rozvoj

Zavedením príslepovej sústavy prestali jestvovať prísny pre direktívne plánovanie mzdových fondov a limitovanie výšky odmeny za zvýšený pracovný výkon. Pri zainteresovanosti na hrubom dôchodku zostáva v zásade na vôli podniku, ako bude rozdeľovať množstvo prostriedkov, ktoré mu podľa ekonomických pravidiel zostáva na mzdy. Podnik má tak možnosť znížiť počet pracovníkov, takto ušetrené prostriedky použiť na zvýšenie priemerných miezd a tým priamo stimulovať zvýšenie pracovného výkonu — na rozdiel od starej sústavy, keď bolo preň výhodnejšie udržiavať nízku priemernú mzdu a priberať noých pracovníkov.

Vplyv nových ekonomických pravidiel na vývoj zamestnanosti nemožno ešte zodpovedne posúdiť, pretože pôsobia iba relatívne krátky čas. Priaznivá dôchodková situácia podnikov okrem toho do istej miery oslabuje tlak na racionálne hospodárenie s pracovnými silami a mzdovými prostriedkami. Preto aj došlo k určitému zníženiu záujmu pre používanie fondu pracujúcich. Vývoj priemernej mzdy bol opäť daný do závislosti na vývoji ukazovateľa rastu produktivity práce, ktorý veľmi citlivo reaguje na rozširovanie počtu pracovníkov.

Treba priznať, že zavedenie tohto ukazovateľa ako kritéria rastu priemerných miezd skrýva v sebe aj vážne nebezpečenstvo. Predovšetkým je tu možnosť, že sa zopakujú známe skúsenosti s ukazovateľom hrubej výroby, ktorej objem sa podniky snažili nafukovať aj za cenu neúčelnej spotreby materiálu; niektoré podniky už aj začali znižovať prémie za tieto úspory. Okrem toho sa vyskytujú obavy, že vývoj zárobkov sa pribrzdí natoľko, že nebude možné dodržať pôvodné koncepcie rastu priemerných miezd.

No aj keď vplyv novej sústavy na celkový vývoj zamestnanosti je zatiaľ nevýrazný, jednako začínajú v tejto oblasti vznikať problémy, dotýkajúce sa predovšetkým niektorých vekových skupín, niektorých profesií, resp. obyvateľstva niektorých oblastí. Tieto problémy už teraz naznačujú, že po plnom rozvinutí pôsobenia nástrojov novej sústavy treba rátať s určitým obmedzením rastu zamestnanosti. No ani nová sústava nemôže v nijakom prípade obmedzovať

◈ ekonomicky žiadúcu zamestnanosť,

pod ktorou treba rozumieť také zapájanie pracovných síl do výrobného procesu, ktoré zabezpečuje dynamický spoločenský rozvoj. Z hľadiska týchto potrieb v celoštátnom meradle možno hovoriť o nedostatku pracovných síl, najmä v poľnohospodárstve, obchode, zdravotníctve, službách a niektorých ďalších činnostiach. Problémy budú vznikať hlavne pre neuspokojivú vekovú štruktúru obyvateľstva v českých krajoch, kde sústavne klesá podiel obyvateľstva v produktívnom veku. Napr. v období rokov 1966—1985 z celkového prírastku obyvateľstva produktívneho veku v ČSSR, ktorý bude predstavovať cca 1 milión osôb, pripadne na české kraje len 400 tisíc osôb, t. j. 40 %. V najbližšom období, do roku 1970, zabezpečuje Slovensko 66 % prírastku obyvateľstva v produktívnom veku. Po zohľadnení jestvujúcich a očakávaných presunov pracovníkov zo Slovenska do českých krajov javí sa v období 1966—1985 potreba vytvárať približne 55 % celoštátneho počtu pracovných príležitostí na Slovensku. Doterajšie proporcie vo vytváraní pracovných príležitostí medzi oboma časťami republiky však tomuto vývoju v plnej miere nezodpovedajú.

Všeobecne jestvuje určitá disproporcia medzi územným rozložením prírastkov obyvateľstva v produktívnom veku a prírastkom príležitostí pre toto obyvateľstvo. Teoreticky ju možno riešiť dvoma spôsobmi. Jednou možnosťou je presun pracovnej sily zo Slovenska do českých krajov, ktorý sa uplatňuje aj v súčasnom období. Táto migrácia však vyvoláva náklady na dopravu a ubytovanie premiestených pracovníkov, je príčinou niektorých problémov spoločenského a politického charakteru a nemožno vylúčiť ani negatívne dôsledky charakteru národnostného. Cestou k definitívnemu riešeniu je preto také urýchlenie rozvoja hospodárstva na Slovensku, pri ktorom sa priblíži rast počtu pracovných príležitostí rastu obyvateľstva.

◈ Čo so sociálnou zamestnanosťou?

Osobitnou kapitolou v probléme zamestnanosti je

tzv. sociálna zamestnanosť, pri ktorej ide o zaraďovanie ľudí do pracovného procesu, odôvodnené skôr potrebou doplniť rodinné príjmy, ako potrebami spoločenskými. Príčiny jej vzniku sú v podstate politického charakteru a súvisia s obdobím orientácie na extenzívny rozvoj, keď sa pre kvantitatívny rast hospodárstva mobilizovali aj pracovné sily, ktoré produktivitou svojej práce len sčasti nahradili vlastné pôvodné spoločenské poslanie. Typickým príkladom bolo zamestnávanie žien-matiek.

Ako dedičstvo z tohto obdobia nám zostali prezamestnanosť, nivelizácia a najnižšie tempá rastu priemerných miezd medzi vyspelými štátmi. Ekonomická škodlivosť sociálnej zamestnanosti je hlavne v nehospodárnom využívaní pracovných síl v jedných odvetviach pri nedostatku pracovníkov v iných sektoroch.

Nastúpený kurz na intenzívny hospodársky rozvoj, zameraný na zvyšovanie produktivity práce, mal by sa logicky začať postihovaním sociálnej zamestnanosti. To je však veľmi zložitá problematika, najmä pre bezprostredný súvis všetkých opatrení v oblasti zamestnanosti so životnou úrovňou. Dnes je u nás málo rodín, v ktorých možno obvyklý životný štandard udržiavať iba z jedného príjmu. Zamestnanie žien sa stalo ekonomickou nevyhnutnosťou, najmä v rodinách s deťmi. Podľa zahraničných prepočtov, prispôsobených našim pomerom, potreba príjmu rodiny stúpa podľa počtu detí takto: Ak príjem slobodného človeka sa rovná 100 bodom, potom pre bezdetný manželský pár stúpa potreba príjmu na 180 bodov, pre rodiny s jedným dieťaťom na 225, s dvoma deťmi na 260 a s troma deťmi na 300 bodov. Keby sme u nás za priemerný čistý príjem slobodného človeka vzali 1000 Kčs mesačne, potom bezdetní manželia by mali mať príjem 1800 Kčs, rodina s jedným dieťaťom 2250 Kčs, s dvoma deťmi 2600 Kčs a rodina s troma deťmi 3000 Kčs. A keďže takmer 70 % pracovníkov v našom národnom hospodárstve má priemerný hrubý mesačný príjem v rozpätí od 1000 do 2000 Kčs, je zrejmé, že bez druhého príjmu v rodine sa nemožno zaobísť. Pritom je však nesporné, že možnos získať tento druhý príjem s rastúcim počtom detí klesá

Pravda, s takým rastom pracovných príjmov, ktorý by umožňoval dobrovoľný odchod žien-matiek zo zamestnania, sa nedá v dohľadnej dobe počítať. Preto aj odbúravanie sociálnej zamestnanosti treba považovať za úlohu riešiteľnú až perspektívne.

Vo svetle týchto skutočností treba posudzovať aj možnú

◆ úlohu stabilizačného odvodu

pri ovplyvňovaní vývoja zamestnanosti. Jeho zavedenie má plniť viaceré úlohy. Tá časť odvodu, ktorá postihuje rast priemerných miezd v podnikoch, má vytvárať prostriedky na denivelizáciu v nevýrobnej sfére. Druhá časť odvodu má obmedzovať prijímanie ďalších pracovných síl a takto vytvárať tlak na zvyšovanie produktivity práce v podnikoch. Stabilizačný odvod teda zdražuje pracovnú silu a má pôsobiť na zámenu výrobných činiteľov.

Prvé hodnotenia účinnosti stabilizačného odvodu po jeho polročnom pôsobení ukazujú, že svoje úlohy plní len z malej časti. Jeho finančný dopad pri súčasnej, veľmi priaznivej dôchodkovej situácii podnikov je takmer zanedbateľný. Preto aj pri plánovaní počtu pracovníkov je skôr výslednou veličinou, následne ovplyvňujúcou rozdeľovanie hrubého dôchodku; v menšej miere je faktom, nútiacim hľadať efektívnejšie riešenie už v pláne.

Súhrnne možno povedať, že vývoj zamestnanosti začínajú sprevádzať niektoré disproporcie, ktoré sa budú koncentrovať prevažne na Slovensku. Príčiny nemožno hľadať v samotnom pôsobení nástrojov novej sústavy, teda ani stabilizačného odvodu.

Protirečivosť týchto javov je v tom, že k nim bude dochádzať v podmienkach celoštátneho nedostatku pracovných síl. Cestou k riešeniu špecificky slovenských problémov zamestnanosti je iba zrýchlenie procesov ekonomického vyrovnávania. Tomuto cieľu treba podriadiť aj zamýšľané úpravy nástrojov oblastnej proporcionality, zamerané na zvýšenie ich účinnosti.

ANTON VAVRO—BOHUMÍR PAZDERKA

PRÁCA, 26. septembra 1967, str. 3.

PRÁCA, 26. septembra 1967, str. 3.

13/235/X

KOMENTUJEME diskutujeme

Jeden revízor ročne aj na 60 závodov △ Nepodarky revíznych komisií JRD △ Vyjasní sa to na celoštátnom zjazde JRD?

Index rozkrádania: 340 %

Jednotné roľnícke družstvá sa upevňujú a bohatnú. Vedúce funkcie sú už aj tu príťažlivé. Nečudo: funkcionári družstva zarábajú miestami viac, ako riaditelia väčších priemyselných podnikov.

Je správne, že zvýhodňujeme ľudí, ktorí priaznivo môžu ovplyvňovať zvyšovanie poľnohospodárskej výroby, ktorá zaostáva za priemyselnou. To však, čo zarmucuje, je stúpanie trestnej činnosti, hlavne rozkrádania.

Len v Západoslovenskom kraji súdy uložili náhrady za trestné činy rozkrádania v poľnohospodárskych závodoch riadených Výrobnými poľnohospodárskymi správami (VPS) v roku 1964 178 000, o rok na to už 365 000, ale vlani až 609 000 korún. Z tých, čo sa škoda nevyčíslovala — „neznámych páchateľov" — v jedinom okrese bolo 107. A čo doteraz neodhalená trestná činnosť?

80 % z uvedených prípadov sa týkalo jednotných roľníckych družstiev.

Nedovolene si prilepšovali nielen radoví členovia, ale často aj funkcionári. A u tých našlo o sumy maléj jeden z okresov napísal: — Z počtu 33 trestných prípadov 28 (85 %) spáchali funkcionári. — Iný okres nahlásil, že za roky 1964 až 1966 boli odhalené škody za tri milióny korún a že stíhali 19, z funkcií za to odvolali alebo preradili 31 funkcionárov.

Uvediem aspoň niekoľko prípadov rozkrádania: pokladník JRD si ponechal pre seba z utŕžených peňazí za výrobky družstva 10 500 korún; tiež ekonóm iného JRD si ponechal 17 200 korún, ktoré po vyzdvihnutí z banky nedal do pokladne, ale zúčtoval akoby náklad na výrobu; iný funkcionár družstva poukázal do sporiteľne 3000 korún matke jeho nemanželského dieťaťa, samozrejme, z peňazí JRD; za úkony, ktoré mali vykonať bezplatne, veterinárni pracovníci vzali od JRD neprávom odmeny vo výške 7400 korún.

Radoví členovia družstva sa dopúšťali rozkrádania najčastejšie priamou krádežou poľnohospodárskych výrobkov, najrozličnejších materiálov a súčiastok, ako aj krmív.

Kontrolným orgánom družstva (podľa zákona o JRD z roku 1959), ktorý by mal práve tieto trestné činy rozkrádania odhaľovať, je revízna komisia JRD (RK). O tom, akú účasť mali RK v tomto smere, môžeme vyčítať z ďalšej správy jednej z VPS: — Ani v jednom prípade nedošlo k oznámeniu trestnej činnosti revíznou komisiou JRD, ale túto zistili orgány vyhľadávania SNB. — Iná VPS napísala, že úroveň RK je nízka a pokračuje: — Ako volené orgány dostávajú sa do funkcií z väčšej časti ľudia so základným školským vzdelaním, ktorí nepoznajú platné predpisy, vôbec nie účtovnú evidenciu, o celkovej problematike JRD ani nehovoriac.

Revízne komisie JRD nie sú ponechané len na vlastné sily, lebo VPS — podľa osobitného zákona a rezortných úprav — poskytujú im metodickú pomoc (v praxi veľmi široký pojem), hodnotia ich (kritika nie vždy býva východiskom) a len u ekonomicky neupevnených JRD sú povinné poskytovať priamu pomoc pri výkone revízie revíznym komisiám (tých neupevnených JRD je stále menej).

VPS priamo riadi v okrese 50, inde aj 150 JRD, okrem toho 4 až 6 štátnych poľnohospodárskych organizácií. Jeden riaditeľ VPS pokladá za vhodné mať len jediného revízora na VPS, podľa mienky iného (keď do toho započíta pomoc JRD) nestačia mu ani šiesti kontrolóri.

Vyriešenie tejto problematiky nie je ľahké. Najmä pokým jestvuje zákon o JRD z roku 1959. Delikátnosť veci umocňuje osobitnosť charakteru (družstevného) vlastníctva a družstevnej demokracie. Je to aj otázka veľkého počtu kontrolných pracovníkov, ktorých by bolo treba. Totiž vákuum v kontrole je jav prechodný. Aj patričné vládne uznesenie takéto provizórium ohraničilo len do konca roku 1966. V budúcom roku sa bude v Prahe konať celoštátny zjazd JRD a ten azda prinesie jasno aj do tejto otázky.

V štatistickom hlásení o stúpaní rozkrádania zaujala osobitne jedna stať, v ktorej VPS hovorí: — Za vyznačené škody zodpovedajú predovšetkým funkcionári JRD, lebo dnes už oni majú dostatočnú kvalifikáciu. K trestným činom dochádzalo najviac z dôvodov nízkych charakterových vlastností.

Kvalifikácia a charakter človeka. Dve kategórie, ktoré, žiaľ, nie vždy korešpondujú u každého vedúceho pracovníka. Aspoň tam by, pravda, nemal byť medzi nimi rozpor.

Pretože apel na cit, rozum alebo svedomie, zdá sa, ešte vždy dosť neúčinkuje, neostáva iné, ako zlepšiť podmienky pre riadny výkon revízie aj na JRD práve tak, ako je to v priemyselných podnikoch!

JÚLIUS ČAJKO

ĽUD, 26. septembra 1967, str. 3.

14/235/X

Pred 15 rokmi vznikol Sväzarm

Vec každého občana

V novembri oslávi dobrovoľná branná organizácia Sväz pre spoluprácu s armádou pätnásť rokov svojej činnosti. Oslavovanie tohto výročia bude mať prevažne pracovný charakter a spojí sa čo najužšie so všetkými úlohami brannej činnosti v jesennom období.

Nemálo občanov pozná Sväzarm iba ako organizáciu ktorá rozvíja technicko-výchovnú a záujmovo-športovú činnosť. V okresoch sú známe napr. autoškoly Sväzarmu, ktoré školia nielen nových vodičov, ale organizujú aj ich doškolovanie a pripravujú aj vodičov — traktoristov pre poľnohospodárstvo. Popri autoškolách sú vo Sväzarme aj motoristické krúžky a kluby, zaoberajúce sa motoristickým športom. Nie sú verejnosti neznáme ani ďalšie záujmové športové odvetvia, ako leteský šport a parašutizmus, športová streľba, modelárstvo, potápačstvo a masové branné súťaže — Sokolovské a Dukelské preteky brannej zdatnosti.

Úlohou Sväzarmu ako súčasti Národného frontu je však predovšetkým predvojenská príprava brancov, výcvik záloh a príprava obyvateľstva na aktívnu obranu vlasti.

Ovládať zložitú bojovú techniku a vedieť bojovať v najťažších podmienkach — to všetko kladie mimoriadne nároky na morálnopolitický stav, fyzickú, odbornú a technickú pripravenosť príslušníkov našej armády. Z toho potom nesporne vyplývajú zložitejšie úlohy aj Sväzarmu, ako je o. i. výcvik rozličných špecialistov — vodičov motorových vozidiel pre armádu, radistov, parašutistov, potápačov a v posledných rokoch aj niektorých špecialistov rádiolokačných staníc. Náročné požiadavky našej armády a jej vybavenie zložitou technikou kladú Sväzarmu náročnejšie úlohy aj na úseku výcviku záloh — pri precvičovaní niektorých špecialistov — záložníkov a aj na úseku prípravy obyvateľstva na civilnú obranu.

Z tohto veľmi stručného pokľadu na veľmi rozmanitú činnosť Sväzarmu jednoznačne vyplýva, že postavenie Sväzarmu pri upevňovaní obrany našej vlasti je veľmi významné. A do akej miery je aj úspešné, to ukážu aj najbližšie výročné schôdze a začiatkom budúceho roka aj okresné konferencie. V uplynulom výcviku roku dosiahli okresné výbory veľmi pekné výsledky. Smerné čísla prípravy brancov pre špeciálne služby v armáde vysoko prekročili. Navyše sa aj výraznejšie zlepšila politicko-výchovná práca, ktorá je najdôležitejšou podmienkou úspešného rozvoja brannej výchovy. Kým napr. pri výcviku vodičov — brancov boli v r. 1966 len tri okresy, v ktorých branci pri záverečných skúškach neprepadli, tohto roku bolo na Slovensku už 22 okresov, v ktorých ani jeden branec neprepadol. To je nesporne aj výsledkom kvalitatívnych zmien v politickovýchovnej práci, ktorá musí prispievať k prehlbovaniu a upevňovaniu morálnych a charakterových vlastností budúcich obrancov vlasti.

Budúci týždeň v dňoch 4. a 5. októbra sa zíde v Prahe tohto roku už po štvrtý raz plénum ÚV Sväzarmu a po ňom v dňoch 19. a 20. okt. plénum Slovenského výboru Sväzarmu. Tu sa zaiste naskytne príležitosť nielen k prerokovaniu pracovných otázok, ale aj k oceneniu všetkých funkcionárov i cvičiteľov, ktorí sa podieľajú na jednotlivých úlohách brannej výchovy.

(lč)

NIEKOĽKO ÚVAH NAD DOTERAJŠÍMI VÝSLEDKAMI CESTOVNÉHO RUCHU

Na začiatku cesty

Letná sezóna sa končí a tak aj pracovníci Čedoku začínajú bilancovať jej výsledky. Tí ich, pravdaže, počítajú v súlade so všetkými ôsmymi mesiacmi tohto roku. K nám pricestovalo viac ako 404 000 cudzincov, čo je o 9 percent viac ako za rovnaký čas vlaňajšieho roku, dovolenky a cesty do zahraničia sprostredkoval Čedok 208 000 našim občanom. Zájazdov doma sa zúčastnilo takmer dva milióny ľudí. Po prvý raz poslelali našich občanov do Kanady. Za osem mesiacov dosiahol Čedok takmer miliardovú tržbu.

Čoľkoto poskytuje aspoň stručný prehľad o činnosti našej najväčšej cestovnej kancelárie a tretej najväčšej na svete. Ak sa nedávno stretli slovenskí novinári s predstaviteľmi Čedoku na besede, tieto skutočnosti boli viac menej len okrajovými. Hovorilo sa najviac o tom, ako v pár rokoch, čo sme otvorili dvere cestovnému ruchu a ponúkli svetu naše bohatstvá a prírodné krásy i pohostinnosť, rapídne vzrástli mnohé služby, ako sa postupne k lepšiemu menia možnosti na rozvoj turistiky a cestovania vôbec hlavne pre zahraničných návštevníkov, ale predovšetkým pre našich občanov. Pretože, ako to vyplýva aj zo stručného úvodného prehľadu, je to predovšetkým náš občan, ktorému Čedok a okrem neho dnes aj ďalšie tri cestovné kancelárie, venujú najviac pozornosti a jemu vyberajú trasy ciest, pripravujú dobrú dovolenku, ukazujú svet. Ak sa aj ľudia dostávajú dakedy do rozporu s Čedokom, tak je postupne takých sporných miest a príčin na hnevanie čoraz menej. Pár rokov, čo sa tomuto odvetviu venujeme, znamenú ešte len prvopočiatočné rozvíjanie úseku, ktorý sa stal vo viacerých európskych krajinách výnosným trhom, veľkou položkou v štátnych rozpočtoch, celým priemyselným odvetvím, ako je to napr. v Taliansku, Švajčiarsku, Rakúsku a inde. My teda zatiaľ iba dobiehame a vyrovnávame krok s klasickými krajinami turistiky a svetového záujmu o ne. Treba povedať, že darí sa nám to dobre. Aj keď si na začiatkoch tejto cesty nemožno klásť nezvládnuteľné požiadavky a takisto je nerozumné začínať s neúmerne vysokými nárokmi, predsa sa v krátkom čase ukázalo, že na mnohých miestach sme schopní najmä v československom pohostinstve konkurovať najlepším na svete. Svedčia o tom terajšie výsledky v piatich československých pohostinských podnikoch v Montreale, ale aj v domácich zariadeniach a exkluzivitách v Prahe, západočeských kúpeľoch, Vysokých a Nízkych Tatrách.

Práve o tieto oblasti je totiž vo svete najväčší záujem a tým sa venuje aj z našej strany najväčšia starostlivosť. Riešia sa mnohé problémy, aby sme si z nich urobili miesta plne vyhovujúce vysokým nárokom hostí, ale aby boli prístupné aj stredným vrstvám zahraničných návštevníkov a našich pracujúcich. Dosiahnuť súlad v tomto smere nie je vždy ľahké a nie vždy na to stačia iba peniaze. Stále je najviac nedostatkov v investičnej výstavbe, v zriaďovaní a budovaní nových kapacít pre cestovný ruch. Zvlášť naliehavo sa tieto problémy tlsnú do popredia vo Vysokých Tatrách.

Za tri roky sa dosiahlo, že v cestovnom ruchu sme sa dostali na úroveň, aká je v Holandsku, ale predstihli sme možnosti, aké poskytuje vlastným turistom Veľká Británia a viac západoeurópskych štátov. Za inými zas zaostávame. Meradlom stále ostáva nie to, koho sme predstihli, ale koho máme ešte doháňať, aké sú rezervy, možnosti. Aj tohtoročná letná sezóna na mnohé poukázala. Najväčšou brzdou ostáva i naďalej doprava, ako rýchlo, pohodlne a čisto dopraviť tisíce ľudí do Prahy, kúpeľov, do hôr, za historickými vzácnosťami, umeleckými skvostami. Hoci sa práve tieto problémy urýchlene riešia vo Vysokých Tatrách, najmä ich napojenie na letecký sieť i medzinárodné linky, ostalo ešte dosť vecí nevyriešených, ktoré záujem sveta o jedno z najkrajších horstiev na európskom kontinente nedovoľuje využiť naplno. Na našu škodu. Pretože ak tento záujem včas nezachytíme a nepritiahneme svet k nám, nájdu si milióny ľudí iné miesta na oddych, zotavenie, športovanie. Ak si tieto náväznosti jasne uvedomujú vo viacerých vládnych orgánoch a cestovných kanceláriách, neznamená to ešte, že by ich pochopili aj ľudia v nižších organizáciách a podnikoch, ktoré by mali Vysoké a Nízke Tatry urobiť prístupnými skvostami po každej stránke.

Interhotely oslavovali v týchto dňoch piate výročie utvorenia. Vznikli ako nevyhnutné východisko z upadajúcej šedivosti československého pohostinstva, do ktorého sme sa doma dostávali. Interhotely dosiahli za krátky čas veľké oživenie nášho pohostinstva, na svetových a medzinárodných fórach si získava čoraz viac pôct. Mali byť však iba úvodom na povznesenie celej tejto oblasti. Žiaľ, podniky Intehotelov vynikli, ostatné sa im nesnažia podľa svojich možností vyrovnať, alebo aspoň priblížiť. Renesancia českej a slovenskej kuchyne tak ostáva do značnej miery osamotená iba na tieto podniky.

Sú drahé, sú aj terčom mnohých kritík i ťažkania sa, že to nie je pre našinca. Našinec však musí vedieť, že rovnako francúzsky, rakúsky, nemecký, anglický či akýkoľvek iný si tiež nie vždy môže dovoliť, hoci má vo vrecku doláre, libry, či marky, ísť kamkoľvek. A ak sa porovnáva vybavenie, služby i ceny v takýchto pohostinských podnikoch a hoteloch, nie sú Interhotely nijako premrštené.

Nechcem tým nijak oddeľovať Interhotely a zatvárať ich pred našimi ľuďmi, oni samé sa nedištancujú a mimo hlavných sezón veľmi vychádzajú v ústrety našim občanom. V tomto roku to po prvý raz využilo tisíce ľudí po celej republike. A to tiež treba vítať.

Veľa sa urobilo aj zriadením odborového nadstavbového inštitútu. Čedok si v ňom vychováva, pretože školy takého druhu nie sú (ak, pravda, neberieme do úvahy hotelové školy v Mariánskych Láznach a v Piešťanoch, ale ďalej už sa na ne nenadväzuje), vysokokvalifikovaných pracovníkov cestovného ruchu, aby sa výborne vyznali vo svojom remesle a poznali i ovládli najnovší vývoj vo svete. Snažia sa tiež dosiahnuť, aby sa sprievodcovstvo stalo profesiou s nárokmi vysokoškolského vzdelania, rečovými a mnohými inými znalosťami a vedomosťami.

Sme ešte len na začiatku cesty, aby sa cestovný ruch stal aj u nás dobre prosperujúcim odvetvím, hoci už teraz v mnohom národnému hospodárstvu pomáha a kryje mnohé bilancie. S tým všetkým sú však starosti a nemožno tiež rovnými nohami skočiť na priečku vysokej úrovne. Ak si však pospočítujeme, koľko nových zariadení sa postavilo, koľké sa znova upravili a rekonštruovali, že sa neinvestuje len do tých špičkových, ale i stredných a obyčajných, aj keď sa vždy a všade nestačí všetko správne vyvažovať, možno povedať, že nástup je dobrý. To neznamená uspokojiť sa so všetkým. Ale nemožno zabudnúť, že ministerstvo, alebo Čedok nie sú jediným všelikom a že nesmú byť vo svojich snaženiach osamotení. Ináč by sme nemohli hovoriť o cestovnom ruchu, výhodách a príjmoch z neho ako o všenárodnom odvetví.

MARTIN KUČEK

NOVINÁŘ, č.9/67, září 1967, str. 269-272. 16/235/X

DR. ŠTEFAN RAIS,
DR. ĽUBOŠ ŠEFČÁK

O spoločenskej kontrole pôsobenia hromadných informačných prostriedkov

Pre reálnosť slobody tlače veľký význam má miera a spôsob spoločenskej kontroly pôsobenia hromadných informačných prostriedkov. Táto kontrola uskutočňuje sa spravidla vo viacerých rovinách. Bezprostrednou a viac-menej spontánnou formou spoločenskej kontroly je priamy ohlas — či už v podobe kritiky alebo súhlasu — zo strany verejnosti, čitateľov tlače, poslucháčov rozhlasu alebo divákov televízie. Sprostredkovanou formou tejto kontroly je stanovisko, ktoré k pôsobeniu hromadných informačných prostriedkov zaujímajú rozličné spoločenské organizácie jednak na základe ohlasu u svojho členstva, jednak v konfrontácii tohto pôsobenia so svojím ideovým programom, s jeho cieľmi i s daným stavom a možnosťami ich realizácie. Pritom nezriedka v socialistickej spoločnosti sú tieto organizácie zároveň v postavení vlastníkov, t. j. vydavateľov periodickej tlače, z čoho vyplývajú pre ne aj osobitné oprávnenia a zodpovednosť.

V podstate rovnakého rodu je spoločenská kontrola pôsobenia hromadných informačných prostriedkov a ich ideové riadenie, ktoré uskutočňuje komunistická strana v rámci svojho postavenia vedúcej sily v spoločnosti a v štáte. Medzi spomenutými inositeľmi spoločenskej kontroly hromadných informačných prostriedkov osobitné miesto zaujíma štát. Jeho exponované postavenie vyplýva z toho, že na rozdiel od všetkých iných organizácií disponuje prostriedkami štátneho donútenia, nástrojmi represie. Štát je teda významným garantom slobody tlače, ale zároveň aj jej potenciálnym narušiteľom. Preto tiež — pokiaľ štát ostáva štátom — miera a spôsob spoločenskej kontroly pôsobenia hromadných informačných prostriedkov, ktorú uplatňujú štátne orgány, má pre slobodu tlače osobitný význam. Túto kontrolu uskutočňuje aj socialistický štát, ktorý využíva na to či už osobitné orgány štátneho dozoru alebo zveruje dozor štátnym orgánom, ktoré sú inositeľmi všeobecnej kontrolnej a rozhodcovskej právomoci — prokuratúre a súdom.

Štátny dozor nad hromadnými informačnými prostriedkami možno vykonávať v rozličných formách, ako sa v priebehu spoločenského vývinu doteraz vytvorili. Ako základné formy poznáme predovšetkým kontrolu prohibitnú, preventívnu, represívnu a konzultatívnu. Keďže ide o pojmy, o ktorých sa veľa diskutuje a o ktorých bude aj v našom článku ešte reč, považujeme za nutné pokúsiť sa o ich stručnú charakteristiku.

Prohibitná forma kontroly znamená skúmanie o spravidla už dávnejšie zverejnenej a rozširovanej informácie a výhradne dodatočné rozhodnutie štátneho orgánu o prípadnom zákaze jej rozširovania. Úradný dozor tu zasahuje dlhodobe kedykoľvek po započatí rozširovania informácie a to na základe oznámenia alebo iným spôsobom prejavenej pozornosti cenzora. Typickým produktom prohibitnej cenzúry sú indexy zakázanej periodickej alebo neperiodickej tlače. Prohibitná kontrola sa uplatňuje vtedy, keď kontrolný orgán nemá možnosť bezprostredne — či už predbežne alebo následne — vplývať na vznik inkriminovanej informácie a počiatok jej rozširovania.

Preventívna forma kontroly znamená hocijaké predbežné skúmanie informácie a záväzné rozhodovanie štátneho dozorného orgánu, t. j. jeho imprimátur o zverejnení či nezverejnení tohto na publikovanie určeného prejavu. Za preventívnu cenzúru sa všeobecne považuje kontrola, ktorá sa uskutočňuje najneskôr pred okamihom počiatku rozširovania informácie na verejnosti.

Pre represívnu formu kontroly je charakteristické, že štátny dozor môže zasahovať

iba následne – najskôr v okamihu začiatku rozširovania na zverejnenie určeného duchovného prejavu. Kontrola sa uskutočňuje zvyčajne na základe skúmania povinných výtlačkov, ktoré príslušný štátny orgán musí dostať k dispozícii súbežne s počiatkom rozširovania informácie.

Konzultatívna forma kontroly je v podstate kombináciou prevencie a represie. Jej základná podoba znamená zásadné uplatňovanie represívnej formy štátneho dozoru. Zodpovedný predstaviteľ hromadného informačného prostriedku má však možnosť predložiť informáciu určenú na zverejnenie štátnemu orgánu na predbežné preskúmanie. Využitie tejto možnosti spravidla zaručuje zodpovednému predstaviteľovi informačného prostriedku v prípade postihu zníženú mieru občianskoprávnej, resp. trestnoprávnej zodpovednosti.

Objektívne posúdenie uvedených foriem štátneho dozoru nad obsahom hromadných informačných prostriedkov je pomerne zložité. V súčasnosti niet štátu – bez ohľadu na jeho historický typ – ktorý by niektorú zo spomínaných foriem kontroly, prípadne aj kombináciu niekoľkých z nich nevyužíval. Buržoáznodemokratickí teoretikovia aj historikovia sa vcelku zhodujú v ostrej kritike prohibitnej aj preventívnej kontroly. Zároveň sa represívna forma štátnej kontroly uznáva ako najprijateľnejšia.

No ani represívna forma kontroly nie je bez vážnych problémov. Je konečne známe, že táto kontrola prináša často veľmi ostré – čo aj následné zásahy, ktorých ekonomický dosah v podobe konfiškácií, úradného zastavovania a vysokých pokút môže mať priam existenčné následky pre postihnutý informačný prostriedok. Možno považovať tiež za nepochybné, že hrozba citeľných následkov represívnej kontroly pôsobí sama o sebe výrazne v preventívnom zmysle v podobe autocenzúry tak u autorov, novinárov, ako aj u šéfredaktorov a vydavateľov. Pritom v buržoáznodemokratickom štáte stále väčšmi platí, že v podmienkach súkromného vlastníctva hromadných informačných prostriedkov „domáca", t. j. vnútropodniková a vnútroredakčná cenzúra zatláča fakticky do pozadia aj hocijakú formu štátnej kontroly. Ostáva tiež skutočnosťou, že väčšina buržoáznodemokratických štátov, kde platí represívna kontrola, uplatňuje prohibitnú formu kontroly voči zahraničnej periodickej i neperiodickej tlači a pre prípad výnimočného, resp. vojnového stavu zabezpečuje si zákonnú možnosť zaviesť preventívnu cenzúru. Z druhej strany zasa jestvujú prípady, že existencia preventívnej kontroly v určitom štáte má praktický dosah iba v zásahoch poriadkového charakteru.

Domnievame sa, že podstatu obmedzenia slobody tlače nemožno uspokojujúco hľadať v oblasti formy štátnej kontroly, t. j. v technickom spôsobe výkonu dozoru nad pôsobením informačných prostriedkov. Pravda, tým nechceme podceňovať otázku výberu a uplatňovania niektorej z foriem štátnej kontroly. Historický vývin problematiky slobody tlače však jednoznačne dosvedčuje, že pre mieru slobody tlače rozhodujúci význam má predovšetkým dané spoločenské zriadenie, forma vlády, resp. politický režim.

Nespornou prednosťou štátu socialistického typu je jeho perspektívnosť, ktorá je vždy spätá s rozvojovým charakterom jeho demokracie. Lapidárne možno povedať, že socialistická spoločnosť považuje akúkoľvek cenzúru prinajlepšom za nutné zlo a nedáva jej perspektívu. Pokiaľ bude štátna kontrola pôsobenia hromadných in-

formačných prostriedkov takýmto nutným zlom, zdá sa, že aj pre socialistickú demokraciu je najvhodnejšou formou jej následná, t. j. represívna podoba (pozri napríklad skúsenosti maďarské a juhoslovanské) so zacielením do budúcnosti na postupné likvidovanie štátnej kontroly nad pôsobením informačných prostriedkov vôbec. Naše stanovisko odôvodňuje rovnako perspektíva všeľudového štátu, ako aj upevňujúce sa socialistické spoločenské vzťahy a napokon aj socialistické vlastníctvo hromadných informačných prostriedkov.

Pre represívnu kontrolu hovorí najmä to, že výrazne posilňuje zodpovednosť novinárov, šéfredaktorov a vydavateľov, vylučuje v značnej miere možnosť prípadných malicherných zásahov štátnej správy a zároveň zo všetkých foriem dozoru najviac umožňuje aj podiel kontroly širokej verejnosti nad činnosťou štátnych dozorných orgánov.

No uskutočnenie represívnej kontroly v socialistickej spoločnosti si vyžaduje rozriešenie niekoľkých problémov. Naša spoločnosť nemá objektívne záujem na konfiškačných zásahoch voči novinám a časopisom. Takéto i ďalšie represívne zásahy v každom prípade prinášajú citeľné ekonomické poškodenie vydavateľa i rozširovateľa a nastoľujú tiež závažnú otázku hmotnej zodpovednosti za prípadné vysoké finančné sumy vzniknutej škody. Ani udeľovanie vysokých finančných pokút novinárom a vydavateľom, ako aj ich postih trestom na slobode nie sú v súlade so zásadami vzťahu socialistického štátu k informačným prostriedkom. Napokon treba riešiť aj dôležitú otázku nezverejňovania štátneho, hospodárskeho a služobného tajomstva. Ide o zábezpeky, ktoré znemožnia riziko hoci len čiastočného rozšírenia utajovaných skutočností, čo by mohlo zapríčiniť nenahraditeľnú škodu, ktorú už neodstráni nijaká dodatočná represia.

Ide rad radom o problémy, s ktorými si štát buržoáznej demokracie, pokiaľ využíva ustanovizne represívnej kontroly, nerobí nijakú starosť. Považuje ich totiž za vyriešené za pomoci hrozby širokou paletou nástrojov represie, ktoré v prípade potreby neváha voči novinárom a informačným prostriedkom použiť bez zreteľa na perzekučné dôsledky. Druhým faktorom sú to v buržoáznom štáte dlhodobým historickým procesom sformované také tlačovoprávne vzťahy, ktoré pod hrozbou citeľných represívnych zásahov štátnej moci vytvorili často veľmi precíznu autocenzúru novinárov. Pre socialistický štát – so zreteľom na jeho triednu podstatu a z nej vyplývajúci kvalitatívne nový vzťah k hromadným informačným prostriedkom – nie je možné nadväzovať na postoj a praktiky buržoázneho štátu. Socialistický štát musí teda aj v prípade možných protiprávnych činov spáchaných obsahom informačných prostriedkov hľadať a nachádzať nové cesty a prostriedky riešenia následných zásahov.

Súčasné riešenie formy štátnej kontroly pôsobenia hromadných informačných prostriedkov u nás je zakotvené tlačovým zákonom v jeho piatej časti o ochrane proti zneužívaniu slobody prejavu, slova a tlače (§§ 16–18) a vo vykonávacom vládnom nariadení č. 119/1966 Zb., ktorým sa vydal štatút Ústrednej publikačnej správy (ďalej len ÚPS). Zákon ustanovuje ako kontrolný orgán ÚPS (na Slovensku Slovenskú publikačnú správu), ktorá má postavenie ústredného orgánu štátnej správy a za jej činnosť zodpovedá vláde príslušný minister.

Pri legislatívnych prípravách nového tlačového zákona sa starostlivo zvažovali rozličné formy štátneho dozoru nad pôsobením hromadných informačných prostriedkov a možnosti ich uskutočnenia. S ohľadom na zmienené, zatiaľ nedoriešené problémy realizácie represívnej, následnej formy kontroly uzákonil sa štátny dozor v naznačenej podobe. Ide v podstate o preventívnu formu kontroly, ktorá však – na rozdiel od úpravy z r. 1953 – umožňuje p o z a s t a v o v a c i u, t. j. zakazovaciu právomoc výhradne v oblasti utajovaných skutočností (§ 17 odst. 2). Zároveň oprávnenosť pozastavenia je možné súdne preskúmať (§ 17 odst. 3). V prípadoch informácií, ktoré sú v r o z p o r e s i n ý m i z á u j m a m i s p o ľ a č n o s t i*) je oproti minulosti právomoc štátneho orgánu len u p o z o r ň o v a c i a. Ostáva v právomoci a zodpovednosti šéfredaktora a vydavateľa uvážiť oprávnenosť, resp. správnosť upozornenia ÚPS a na základe toho rozhodnúť o zverejnení informácie. Preto tiež tlačový zákon zvýraznil nielen právomoc, ale aj z o d p o v e d n o s ť šéfredaktorov a vydavateľov za obsah hromadných informačných prostriedkov (§ 16 odst. 3) a ÚPS formuloval ako pomocný článok (§ 17 ods. 1). Podrobné pravidlá výkonu štátneho dozoru majú byť vyjadrené v dohodách medzi orgánmi ÚPS a vydavateľmi. V prípade p r o t i p r á v n e h o r o z h o d n u t i a vzťahujú sa na pracovníka ÚPS rovnaké predpisy o zodpovednosti, aké platia pre všetkých pracovníkov štátnych orgánov. Otázka hmotnej zodpovednosti pracovníkov ÚPS je obecne riešená v organizačnom poriadku ÚPS a mala by byť detailne zakotvená taktiež v dohodách s vydavateľmi. Patrí sa dodať, že aj v oblasti činnosti štátneho dozoru nad pôsobením informačných prostriedkov prislúcha dozor na dôsledné uskutočňovanie a dodržovanie zákonov a ostatných predpisov prokuratúre.

V súčasnom období uvádzania nášho tlačového zákona do života je dôležité jeho presné dodržiavanie a využívanie tak zo strany redakcií, ako aj zo strany štátnych orgánov. Preto považujeme za účelné pre potreby správnej interpretácie §§ 16 a 17 tlačového zákona pripomenúť príslušnú pasáž d ô v o d o v e j z p r á v y k z á k o n u, ktorá hovorí:

„S ohľadom na plnú zodpovednosť vydavateľa a šéfredaktora za obsah periodickej tlače (iného hromadného informačného prostriedku) vychádza

*) Podľa § 5 ods. 2 vlád. nar. č. 119/1966 Zb. „V rozpore s inými záujmami spoločnosti sú informácie, a) ktorých obsahom je páchaný trestný čin, alebo ktoré sú v rozpore s iným zákonom, b) ktorých obsah je zameraný proti politickej a ideovej línii štátu, c) ktorých obsahom boli preukázateľne poškodené celospoločenské záujmy, zabezpečované ústrednými štátnymi a spoločenskými orgánmi."

zákon pri úprave postavenia ÚPS z koncepcie, že ide o pomocný článok, ktorý svojou činnosťou napomáha zabezpečovanie ochrany záujmov sociálistickej spoločnosti. Vedľa bezprostrednej ochrany štátneho, hospodárskeho a služobného tajomstva bude úlohou ÚPS tiež sledovať, aby obsahom informácií neboli ani v iných smeroch porušované záujmy spoločnosti. Pritom bude ÚPS oprávnená pozastaviť zverejnenie informácií, ktoré obsahujú skutočnosti tvoriace predmet štátneho, hospodárskeho alebo služobného tajomstva. Ak však pôjde o informácie, ktoré sú v inom smere v rozpore so záujmami spoločnosti, bude ÚPS na závadnú informáciu iba upozorňovať šéfredaktora a vydávateľa, poprípade pri podozrení z trestného činu i prokurátora. Rozhodnutie o pozastavení preskúma na návrh vydávateľa krajský súd. Naproti tomu odôvodnenosť alebo správnosť upozornenia nebudú súdy preskúmavať; ak šéfredaktor alebo vydávateľ nebudú respektovať upozornenie ÚPS, ponesú plnú politickú aj právnu zodpovednosť za prípadné porušenie spoločenských záujmov."

Domnievame sa, že citované znenie dôvodovej správy tak isto ako znenie §§ 16 a 17 tlačového zákona je jednoznačné, nedvojzmyselné. Len nesprávna interpretácia môže viesť k tomu, že niektorý z pracovníkov ÚPS upadá do starej zaužívanej praxe a nahradzuje svoje upozorňovacie oprávnenie faktický pozastavením, t. j. zákazom, čo je v rozpore s tlačovým zákonom. Takýto postup znamená konkrétne nahrádzanie politického a ideového riadenia administratívnym konaním a faktické potláčanie politickej a právnej zodpovednosti šéfredaktorov a vydávateľov. Takáto cesta môže byť pre pracovníka štátnej správy síce najjednoduchšia a najistejšia, ale je to zároveň cesta stará, ktorú sme už opustili a po ktorej ísť nie je v súlade ani so zákonom, ani s tendenciami novej právnej, politickej a ideovej úpravy spoločenskej kontroly pôsobenia hromadných informačných prostriedkov a jej perspektívneho progresívneho vývoja, ani so súčasným stupňom rozvoja našej socialistickej štátnosti a demokracie.

Treba súčasne pravde dodať, že zmienená stará cesta štátneho tlačového dozoru bola tiež často najistejšia a najpohodlnejšia pre niektorých vydavateľov, šéfredaktorov a novinárov. Preto sa žiada pripomenúť, že uskutočňovanie zákona aj v oblasti spoločenskej kontroly záleží na neposlednom mieste tiež na novinároch, šéfredaktoroch a vydavateľoch. V súvislosti s likvidáciou administratívnych metód spoločenskej kontroly pôsobenia informačných prostriedkov sa musí zákonite prebojúvať staronová tlačovoprávna zásada – „čím väčšia sloboda tlače, tým väčšia zodpovednosť". Tak ako dôsledná preventívna cenzúra likviduje prakticky právnu zodpovednosť a podstatne zoslabuje zodpovednosť politickú, vecné rozvíjanie slobody tlače musí túto zodpovednosť posúvať nutne čoraz väčšmi do popredia. Bez zakotvenia tohto vedomia, tak istá ako bez dôsledného dodržiavania tlačového zákona nie je dosť dobre možné si predstaviť reálnosť perspektív ďalšej progresívnej právnej úpravy spoločenskej kontroly pôsobenia hromadných informačných prostriedkov.

NOVINÁR, č.9/67, str. 269-272.